Utbildningsdepartementet, registrator
Ref dnr U2026/01492
u.remissvar@regeringskansliet.se
cc. u.s.remissvar@regeringskansliet.se

Stockholm, 2026-11-25
Dnr 26122

Remissvar från Kungl. Musikaliska Akademien avseende Spetsutbildning i musik i grundskolan – en försöksverksamhet (Ds 2026:13)

Inledning

Kungl. Musikaliska Akademien (KMA) tillstyrker att en försöksverksamhet med spetsutbildning i musik införs inom grundskolan och anser att satsningen bör genomföras.

Sverige behöver en stark återväxt av professionella musiker och musikskapare för att föra det musikaliska kulturarvet vidare och utveckla nya konstnärliga uttryck. Att ge unga möjlighet att nå excellens inom musikens område är en investering i musiklivets kvalitet, förnyelse och förmåga att bidra på högsta internationella nivå.

Vidare behöver Sverige stärka förutsättningarna för barn och unga att utveckla ett avancerat musikaliskt kunnande och förbereda sig för fortsatta musikstudier och yrkesliv. KMA:s synpunkter nedan syftar till att stärka genomförandet vad gäller kvalitet, geografisk tillgång, pedagogisk kompetens, samverkan, finansiering och utvärdering.

För att spetsutbildningen ska lyckas långsiktigt behöver den ingå i en fungerande musikalisk utbildningskedja. Kulturskolor, föreningsliv, studieförbund och folkhögskolor samt det professionella musiklivet bidrar till rekrytering, kunnande och utvecklingsmöjligheter före, under och efter utbildningen. Samverkan med dessa verksamheter behöver därför vara en del av genomförandet, med tydligt ansvar och tillräckliga resurser. Staten behöver samtidigt värna de omgivande musikmiljöernas förutsättningar att fullgöra sina uppdrag och bidra till spetsutbildningens utveckling.

Synpunkter på promemorians förslag

7.1 och 7.2 Syfte och startpunkter

KMA tillstyrker syftet och möjligheten att börja utbildningen vid olika tidpunkter. KMA delar bedömningen att tidig tillgång till kvalificerad och åldersanpassad undervisning är betydelsefull för utvecklingen på många instrument, samtidigt som barns musikaliska utveckling kan ta olika vägar. Spetsutbildningen bör bedrivas inom grundskolans ram, där undervisning, övning och gemensamt musicerande kan hållas samman under skoldagen. Möjligheter att komma in senare behöver samtidigt finnas för elever vars intresse eller förutsättningar utvecklas senare.

7.3 Behörighet och urval

KMA tillstyrker användning av färdighetsprov, men begär nationellt stöd för åldersanpassad och likvärdig bedömning. Proven måste kunna fånga utvecklingsmöjligheter även hos barn som haft begränsad tillgång till undervisning. Bedömningsgrunderna ska vara transparenta och utformas med konstnärlig och musikpedagogisk expertis. För att motverka den risk för social snedrekrytering som promemorian identifierar bör huvudmännen redovisa hur information och rekrytering når barn från olika bostadsorter och sociala förhållanden.

7.4.1 Ämnet musik spets och dess kursplan

KMA tillstyrker ett särskilt ämne och en egen kursplan. Skolverket bör få i uppdrag att involvera konstnärlig och musikpedagogisk expertis i arbetet. Kursplanen behöver förena instrumental eller vokal färdighet med gehör, musikalisk förståelse, ensemble och kör, skapande och konstnärlig självständighet. Den ska rymma olika genrer och utbildningsvägar, däribland komposition och låtskrivande. Progressionen måste kunna anpassas efter ålder, instrument och inriktning. När ämnet ersätter ordinarie musik behöver musikämnets väsentliga allmänbildande innehåll säkerställas.

7.4.2 och 7.5 Undervisningstid och lärotider

KMA tillstyrker den utökade undervisningstiden och den garanterade individuella instrumental- eller sångundervisningen. KMA tillstyrker också anpassade lärotider. Huvudmannen behöver visa hur schemat ger utrymme för regelbunden övning, ensemblearbete, återhämtning och övriga skolämnen. Elevens samlade arbetsbelastning ska följas upp. Huvudmannen bör redovisa hur eleverna får tillgång till lämpliga instrument och övningslokaler även för den egna övning som utbildningen förutsätter, så att familjens ekonomi och boendeförhållanden inte blir avgörande.

Den särskilda timplanen behöver säkerställa att eleverna kan nå målen i samtliga ämnen. Eventuella minskningar av undervisningstid i andra ämnen ska motiveras och följas upp, särskilt med avseende på elevernas möjlighet att byta utbildningsinriktning.

7.6 Fjärrundervisning

KMA tillstyrker möjligheten till fjärrundervisning inom den individuella undervisningen i de föreslagna årskurserna. Den kan ge elever tillgång till specialister som saknas lokalt. Huvudmannen ska säkerställa ändamålsenlig distansteknik, anpassad för musikundervisning, (till exempel att den teknik som används är non-latency, det vill säga att sammusicerande i realtid, på distans, är möjligt). Därtill säkerställa lokalt stöd samt planera återkommande fysiska möten. Fjärrundervisningen behöver komplettera en fungerande lokal undervisnings- och ensemblemiljö.

8.1–8.3 Lärarkompetens, anställning och undervisningsansvar
KMA tillstyrker att musiker med hög konstnärlig kompetens kan undervisa och anställas tillsvidare utan lärarlegitimation. Det är betydelsefullt för tillgången till instrument- och genrespecialister. Kraven på lämplighet och pedagogisk förmåga behöver dock konkretiseras. Huvudmannen bör dokumentera förmågan att undervisa barn i berörda åldrar och säkerställa introduktion, handledning och betald kompetensutveckling. Den samlade lärarkompetensen ska täcka hela kursplanen. Ansvar för undervisning, pedagogisk samordning och betygssättning måste framgå tydligt.

Skolverket bör ges i uppdrag att stödja ett nationellt nätverk för utbildningarnas pedagoger. Nätverket bör omfatta kollegialt lärande, bedömning av progression och utbyte mellan instrument och genrer. (KMA:s erfarenheter av nätverksarbete inom Sjungande barn kan tas till vara vid utformningen.) [1]

9.1 Beslut om deltagande och krav på anordnare
KMA tillstyrker att Skolverket beslutar om deltagande. Prövningen bör utgå från gemensamma och transparenta kvalitetskriterier för befintliga och nya verksamheter. Ansökan ska visa tillgång till lärare, instrument, lokaler och en långsiktigt fungerande undervisningsmiljö. Befintliga musikklasser och musikprofiler bör kunna utvecklas inom försöket, i den mån de uppfyller kraven. Erfarenheter från etablerade verksamheter – exempelvis gällande organisation av individuell undervisning, ensembleverksamhet och övergångar mellan utbildningsnivåer – bör tas till vara i etableringsfasen, utan att ersätta en likvärdig kvalitetsprövning. (Ett framträdande exempel är Lilla Akademien i Stockholm.) [2]

KMA förordar att varje huvudman redovisar en konkret samverkansplan med relevanta kulturskolor, professionella musiker, musikorganisationer och institutioner samt utbildningar på nästa nivå. Planen ska ange parternas uppgifter, ersättning, ansvar och hur samarbetet stärker elevernas lärande. Användning av kulturskolans personal och lokaler ska regleras genom överenskommelser som täcker kostnaderna.

KMA förordar att möjligheten till en sammanhållen utbildningsgång genom samverkan mellan flera skolenheter prövas. Ansvar, övergångar och kontinuitet måste då säkerställas, så att befintliga musikmiljöer kan medverka även när årskurserna är organisatoriskt uppdelade.

9.2 och 9.3 Omfattning, geografisk spridning och tillstånd
KMA tillstyrker en avgränsad försöksverksamhet och krav på tillstånd vid en eventuell permanentning. Att enbart beakta geografisk spridning är dock otillräckligt. Skolverket bör få i uppdrag att redovisa en plan för hur elever i hela landet kan nå utbildningen. Anordnarna ska beskriva upptagningsområde, resmöjligheter och samverkan med närliggande kommuner. Det långsiktiga målet bör vara tillgång till en sammanhållen spetsutbildningsmiljö för barn i samtliga regioner. Taket på 15 utbildningar bör omprövas om det hindrar en sådan regional tillgång.

Regional samverkan ska kunna bredda tillgången till specialistlärare, ensembler och kompletterande undervisning. Regeringen bör tydliggöra hur skolenheter och huvudmän kan dela dessa resurser samtidigt som varje elev har en ansvarig skola och en sammanhållen skolgång. Resor och skolbyte får inte bli avgörande hinder för barn från mindre orter.
Regeringen bör säkerställa att elever kan få tillträde till utbildningen över kommungränser. Villkoren för mottagande, interkommunal ersättning och resor behöver regleras så att bostadsort och huvudmannatyp inte blir avgörande för elevens faktiska möjligheter att delta (berör även 7.2 och 13.3).

10.1–10.4 Finansiering med statsbidrag

KMA tillstyrker ett riktat statsbidrag. Staten behöver säkerställa likvärdiga ekonomiska förutsättningar oavsett etableringsort och huvudman. Relationen mellan ordinarie skolfinansiering, interkommunal ersättning och statsbidrag måste förtydligas. Statsbidraget bör ha en gemensam nationell beräkningsgrund och täcka merkostnader för individuell undervisning, specialistkompetens, samverkan, instrument och ensembleverksamhet. Objektivt motiverade tillägg behövs för exempelvis små elevgrupper och geografiska merkostnader.

Finansieringen behöver vara tillräckligt förutsägbar för fleråriga anställningar och antagna elevers fortsatta utbildning. Regeringen bör precisera statens och huvudmannens åtaganden om bidrag förändras eller en anordnare lämnar försöket. Varje huvudman ska ha en plan för hur eleverna kan fullfölja utbildningen. Satsningen bör finansieras med tillkommande medel och inte förutsätta minskade resurser till ordinarie musikundervisning eller kulturskola.

11 Uppföljning och utvärdering

KMA tillstyrker uppföljning och utvärdering, men begär att en samlad utvärderingsplan fastställs före starten. Den ska ange utgångsvärden, bedömningsmetoder, delutvärderingar och tidpunkt för slututvärdering inför beslut om fortsatt verksamhet. Konstnärlig och musikpedagogisk expertis samt forskningskompetens bör medverka. Den tolvåriga försöksperioden behöver ge möjlighet till korrigeringar under genomförandet.

Utvärderingen ska följa musikalisk progression i relation till elevernas ingångsnivå, rekrytering och geografisk tillgång, motivation, arbetsbelastning, avbrott samt fortsatta studier och musicerande. Den bör också belysa kostnader, lärartillgång och effekter på kulturskolor och det professionella musiklivet. Jämförelser med andra fördjupade utbildningsmiljöer behövs för att bedöma vad just försöksverksamheten tillför.

KMA anser att regeringen i god tid före den sista planerade antagningsomgången bör klargöra om utbildningarna får fortsätta att ta emot nya elever. Planen för uppföljning och utvärdering behöver därför ange när det ska finnas underlag för detta beslut. Ett tidigt besked behövs för att skolorna ska kunna planera sin bemanning, behålla kvalificerade lärare och säkerställa undervisningens kvalitet för de elever som redan går utbildningen.Elevernas egna erfarenheter och synpunkter ska ingå i planering och utvärdering. Antagningsprov och undervisning ska vara tillgängliga för elever med funktionsnedsättning, med relevanta anpassningar som möjliggör en rättvis bedömning av deras musikaliska förutsättningar.

12 Ikraftträdande och utbildningsstart

KMA tillstyrker planerad utbildningsstart läsåret 2028/29. Kursplan, kvalitetskriterier, finansieringsvillkor och utvärderingsplan behöver vara klara i sådan tid att huvudmännen kan rekrytera lärare och informera elever och vårdnadshavare före antagningen.

Bakomliggande resonemang

En starkare utbildningskedja för det professionella musiklivet
KMA:s uppdrag att främja musiklivet och gagna musikkulturen omfattar både ett starkt professionellt musikliv och människors möjligheter att själva musicera. Sverige behöver utbildningsmiljöer där barn och unga kan utveckla ett kunnande som på sikt gör det möjligt att söka högre musikutbildning och arbeta som musiker, musiklärare, körledare, dirigenter, kyrkomusiker eller tonsättare. Behovet gäller flera genrer, instrument och yrkesvägar. Musiklyftets branschunderlag pekar på vikten av att stärka denna utbildningskedja.[3]

Finland och Danmark ger exempel på hur musikalisk fördjupning kan byggas in i en sammanhängande utbildningskedja. Finland har nationella läroplansgrunder för grundläggande konstundervisning med vägar till fortsatta musikstudier. Danmark förenar kommunala musikskolor med statligt stödda, avgiftsfria musikaliska grundkurser (MGK), organiserade i åtta centra med krav på samverkan inom sina geografiska områden.[4] KMA:s slutsats är att satsningen på spetsutbildning behöver förenas med tydliga kvalitetskrav, regional samverkan och stärkt lokal musikundervisning.

En spetsutbildning i grundskolan kan skapa kontinuitet mellan individuell undervisning, egen övning, teori och gemensamt musicerande. Den kan också minska familjernas samordningsbörda och ge eleverna en daglig gemenskap med andra som vill utvecklas i musik. KMA ser det därför som avgörande att satsningen genomförs inom grundskolan, i nära samverkan med en stark kulturskola. Regionala samarbeten kan förstärka denna miljö och göra dess resurser tillgängliga för fler. Övergångarna till gymnasiets musikutbildningar, förberedande utbildningar och högre musikstudier behöver planeras. Samarbete med professionella ensembler, orkestrar, fria musiker och andra musikaktörer kan ge eleverna förebilder, kvalificerad återkoppling och inblick i yrkeslivet. Uppdrag till yrkesverksamma musiker och pedagoger måste ges rimliga arbetsvillkor och ersättning. Även fortsatt musicerande på hög amatörnivå är ett värdefullt resultat för musiklivet.

Musikalisk spets förutsätter undervisning av hög kvalitet
Omfattande undervisningstid och krävande antagningsprov är inte tillräckliga kvalitetsmått. Forskning om musikaliskt lärande och unga musikbegåvningar framhåller betydelsen av lärandestrategier, motivation och en stödjande miljö.[5]

Utbildningen behöver ge eleverna förmåga att öva självständigt, lyssna, skapa och musicera tillsammans. Höga slutresultat hos redan skickliga elever visar inte ensamt utbildningens mervärde. Konstnärlig ambition måste förenas med pedagogisk kvalitet och omsorg om elevernas hälsa. Skolan behöver förebygga belastningsskador och ohälsosam prestationspress. Ett tydligt och långsiktigt engagemang kan vara avgörande för att nå långt inom musiken, men det ska vara möjligt att ändra inriktning eller lämna spetsutbildningen utan att skolgången äventyras. Gemensam kompetensutveckling och nätverk för pedagoger kan bidra till likvärdig kvalitet även i små utbildningsmiljöer.

Talang har inget postnummer
Barns möjlighet att utvecklas i musik ska inte avgöras av bostadsort, familjens ekonomi eller föräldrarnas förkunskaper. Spetsutbildningen behöver därför knytas till en bred rekryteringsbas genom skola, kulturskola och lokalt [6]musikliv. Praktiska hinder som instrumentkostnader, resor och brist på information måste hanteras för att urvalet ska kunna omfatta fler än dem som redan har goda förutsättningar.

Alla barn behöver samtidigt möta kvalificerad musikundervisning och få sjunga, spela och skapa inom den ordinarie skolan. En bred grund ger fler barn möjlighet att upptäcka sin förmåga och är en förutsättning för långsiktig musikalisk spets.

Staten behöver därför, parallellt med försöksverksamheten, ge långsiktigt stöd till den omgivande musikaliska utbildningskedjan och det professionella musiklivet. Dessa miljöer bidrar till spetsutbildningens rekrytering, tillgång till specialistkompetens och elevernas möjligheter till fortsatta musikstudier.

KMA tillstyrker att försöksverksamheten genomförs och ser den som ett angeläget steg för att stärka Sveriges musikaliska utbildningskedja.

På uppdrag av styrelsen för Kungl. Musikaliska Akademien,

Fredrik Wetterqvist
Ständig sekreterare

[1] KMA_Sjungande barn och dokumenterat nätverksarbete
[2] Lilla Akademien_Verksamhet och historik
[3] Svensk Scenkonst, Kungl. Musikhögskolan och KMA (2023), Utbildningens betydelse för svenska musikers konkurrenskraft. https://musikaliskaakademien.se/wp-content/uploads/2026/05/Rapport-Musiklyftet_20-mars3.pdf
[4] Finland. Utbildningsstyrelsen (2017). Grunderna för läroplanen för den fördjupade lärokursen i grundläggande konstundervisning, kap. 11 Musik. | Danmark. Musiklagen, LBK 318/2025, §§ 3 b–d; MGK-förordningen, BEK 136/2025, §§ 4–6. MGK riktar sig normalt till 14–25-åringar, enligt §6. Jämförelsen gäller utbildningskedjans organization, inte en direkt motsvarighet till svensk grundskola.
[5] McPherson (2005), Psychology of Music, 33(1), 5–35; López-Íñiguez och McPherson (2023), Frontiers in Psychology, 14, 1167292. *McPherson (2005) framhåller betydelsen av ändamålsenliga strategier för barns instrumentala lärande. López-Íñiguez och McPherson (2023) lyfter behovet av undervisningsmiljöer som stödjer unga musikers motivation, självständighet och välbefinnande, samtidigt som de konstaterar betydande kunskapsluckor.*